

Norsk Vanns innspill til:**Høring i Helse- og omsorgskomiteen 16./17. oktober 2023 vedr. Prop. 1 S (2023-2024) fra Helse- og omsorgsdepartementet****Vannbransjens hovedutfordringer**

Vann- og avløpstjenestene gir oss rent vann i springen og rent vann i naturen. Svikt i vann- og avløpstjenestene vil ha store konsekvenser for bl.a. helse, miljø og sikkerhet i samfunnet. Uten disse tjenestene stopper Norge opp. Dette til tross, er det ikke tilstrekkelig oppmerksomhet og kunnskap om vann- og avløpstjenestene og tilhørende infrastruktur hos verken beslutningstakere eller innbyggere i samfunnet vårt. Det er beregnet et investeringsbehov på om lag 330 milliarder kroner i de kommunalt eide vann- og avløpsanleggene i perioden fram til 2040. Viktige utfordringer og kostnadsdrivere er befolkningsvekst, skjerpede myndighetskrav, klimatilpasning, styrket sikkerhet, samt behov for å skifte ut større deler av vann- og avløpsinfrastrukturen. Deler av Norge, hvor innbyggerne allerede betaler høyere gebyrer enn gjennomsnittet, vil møte store kostnader knyttet til å levere vann- og avløpstjenester. Det vil være behov for å styrke tilgangen til nødvendig kompetanse og mer arbeidskraft, både i den offentlige og den private delen av vannbransjen. Vannbransjen er særlig avhengig av at de ulike aktørene har tilgjengelig kapasitet når investeringstakten øker. Rundt 75 % av gebyrene går ut igjen til kjøp av varer og tjenester i markedet. Små og sårbare kompetansemiljøer har særlige utfordringer. Større enheter eller økt samarbeid vil være nødvendig for å få løst oppgavene. Dette bildet innebærer både utfordringer og muligheter for den enkelte virksomhet i vannbransjen og for Norge som nasjon. Investeringene vil gi økt verdiskaping og sysselsetting i hele landet, og potensiale for å stimulere til bærekraftige løsninger med redusert klimafotavtrykk. Bedre utnyttelse av ressursene vil bidra til en sirkulær økonomi. Det må satses på innovasjon og teknologiutvikling, slik at vannbransjen kan løse utfordringene på en bærekraftig og kostnadseffektiv måte. Et stort hjemmemarked kan bane vei for eksportrettet industri- og kompetanseutvikling.

Til kapittel 702 Beredskap:**Trygg vannforsyning**

Helse- og omsorgsdepartementet skriver at «*departementet sektoransvar for regelverk og tilsyn på drikkevannsområdet, jf. Drikkevannsforskriften. Departementet er hovedansvarlig departement for den kritiske samfunnsfunksjonen vann og avløp og koordinerer innsats på området med andre departementer.*» En god og sikker vannforsyning er avgjørende for folks helse og for samfunnets sikkerhet. Drikkevannsforskriften pålegger at «*vannverkseieren skal legge til rette for at vannforsyningssystemet kan levere nødvann til drikke og personlig hygiene uten bruk av det ordinære distribusjonssystemet*».

I praksis er nødvannsberedskapen i Norge delt i tre nivåer; lokalt, regionalt og nasjonalt. Kommunene har i all hovedsak utstyr for å kunne distribuere nødvann med drikkevannskvalitet til egne abonnenter i en nødsituasjon. Ved svært store hendelser i de store byene eller på regionalt nivå, er beredskapen avhengig av tilgang på nok nødvendig utstyr fra andre regioner eller et nasjonalt beredskapslager. Dette må løses gjennom nasjonal koordinering og eventuelt samarbeid med Sverige, slik det er gjort på andre beredskapsområder. Ved langvarig tørke i en landsdel eller fravær av vann med drikkevannskvalitet i en stor by, vil kommunene ha store problemer med tilgang på nødvendig utstyr og evne til effektiv distribusjon. Staten må ta et ansvar å koordinere behovet for nødvannsutstyr, hvor det blant annet legges til rette for nasjonale depoter med utstyr, og at staten ved Helsedirektoratet og/eller Direktoratet for sikkerhet og beredskap tar den nasjonale koordinerende rollen ved større regionale og nasjonale hendelser.

Norsk Vann vil be Stortinget om å se på behovet for et statlig utredningsarbeid om hvordan et nasjonalt system for nødvannsutstyr kan organiseres. Her kan staten gjerne se på modellen fra Sverige.

Bedre statlig innrapporteringssystemer

Regjeringen peker på at Mattilsynet skal ha særlig oppmerksomhet på sikkerhet og beredskap i vannforsyningen. Norsk Vann mener at staten må prioritere en heldigitalisert løsning for innrapportering av data til nasjonal vannstatistikk, herunder de statlige innrapporteringssystemene Mattilsynets skjematjenester (MATS), Miljødirektoratet og KOSTRA (SSB).

I Riksrevisjonens rapport «Myndighetenes arbeid med trygt drikkevann» (Dokument 3:8 2022-2023) bekrefter de denne utfordringen: «Undersøkelsen viser at Mattilsynets rapporteringsordning for vannverkene ikke gir god nok styringsinformasjon om status for drikkevannssystemene i Norge. Helsemyndighetene har i lengre tid vært kjent med at rapporteringsordningen er mangelfull uten at dette har blitt fulgt opp.»

LMD skriver under sitt mål 10 at «Mattilsynet har i lang tid hatt merksemd på å effektivisere og forbedre drifta. Trygg og kost-nadseffektiv elektronisk datafangst og data-delning, og god datakvalitet er ein kritisk suksess-faktor for effektiviseringa av Mattilsynet dei neste åra.» Norsk Vann mener at dette arbeidet må prioriteres fra statens side.

Norsk Vann ber Stortinget om å sette av tilstrekkelig midler slik at Mattilsynet kan prioritere et konkret arbeid med å lage et nytt innrapporteringssystem for kommunene og vannverkseierne, som er både funksjonelt og brukervennlig.

Til kapittel 714 Folkehelse. Post 60 Kommunale tiltak: Utvidelse av program for teknologiutvikling i vannbransjen

Siden oppstarten i 2021 gjennomføres programmet nå av FHI, og mottar mange gode søknader. Her kan kommuner søke om støtte til å utvikle eller teste ut ny teknologi, i samarbeid med leverandørindustrien, og målet er at mer kostnadseffektive og bærekraftige løsninger skal tas i bruk. Programmet retter seg mot kommunen som vannverkseier og eier av infrastruktur knyttet til drikkevannsforsyning. Med de enorme investeringene som skal gjennomføres på avløpsområdet, er behovet for kunnskapsbygging og potensialet for gevinster ved å utvikle, tilpasse og prøve ut ny teknologi minst like stort på avløpsområdet. Det er derfor ønskelig med en lavterskel støtteordning også på avløpsområdet, og vi ber om at programmet utvides også til dette, med bidrag over KLDs budsjetter.

Alternativt kan en tilskuddsordning som administreres av Miljødirektoratet være aktuell. I statsbudsjettet for 2024 er det forslått en bevilgning på 12,4 mill. kroner til tiltak for å redusere utslipp fra kommunalt avløp til Oslofjorden (KLD, Post 80 Tilskot til tiltak for å ta vare på natur, Generell vassforvaltning). I tildelingsbrev til Miljødirektoratet for 2023 er det spesifisert av disse midlene skal fokusere på nitrogenfjerning ved avløpsrensaneanlegg. Denne ordningen kan eventuelt utvides til å omfatte utvikling, tilpasning og utprøving av ny teknologi på hele avløpsområdet, med en økning i økonomiske rammer på 20-30 mill. kroner. Der det også åpnes for prosjekter for å redusere utslipp fra avløpsnett og for prosjekter for utvikling og uttesting av bærekraftige renseløsninger tilpasset behovene i hele Norge.

Norsk Vann ber Stortinget om å utvide program for teknologiutvikling i vannbransjen slik at ordningen vil gjelde utfordringer på hele vann- og avløpsområdet. Dvs. at i løpet av 2024 bør ordningen opp til minst 25 millioner kr, og økes opp til minst 50 millioner kr de neste to årene.